

IVADAS

1.1. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano rengimo pagrindas:

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 26 d. sprendimas Nr. T2-11 „Dėl specialiųjų planų rengimo“.

1.2. Planuojama teritorija: Specialusis planas rengiamas Smalininkų miesto istorinei daliai (unikalus objekto kodas Kultūros vertybių registre 31267) ir jos apsaugos zonai. Smalininkų miesto istorinės dalies teritorijos plotas 43,5 ha. Apsaugos zona nenustatyta.

1.3. Planavimo tikslai ir uždaviniai:

Nustatyti (patikslinti) Smalininkų miesto istorinės dalies (unikalus objekto kodas Kultūros vertybių registre 31267) teritorijos bei apsaugos zonos ribas ir jų plotus, nustatyti juose paveldosaugos reikalavimus ir konkrečių tvarkymo priemonių sistemą.

1.4. Planavimo dokumento tipas ir lygmuo: Specialusis planas, pagal planuojamos teritorijos dydį ir sprendinių konkretizavimo lygį yra rajono lygmens.

1.5. Planavimo organizatoriaus funkcijų vykdytojas: Jurbarko rajono savivaldybės administracijos direktorius S. Dariaus ir S. Girėno g. 96, 74187 Jurbarkas, tel. (8447) 70151

1.6. Specialiojo plano rengėjas: UAB „Projektavimo ir restauravimo institutas“, Universiteto g. 4, LT – 01122 Vilnius, tel.: 85 2624882, faks.: 85 2124445, el. paštas: ofisas@pri.lt

1.7. Specialiojo plano planavimo sąlygos:

- Jurbarko rajono savivaldybės administracijos Urbanistikos skyriaus planavimo sąlygos 2012 m. kovo 13 d. Nr. A9-32;
- Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento planavimo sąlygos 2012 m. vasario 10 d. Nr.192/(PAV)-D2-341;
- Kultūros paveldo departamento Tauragės teritorinio padalinio planavimo sąlygos 2012 m. vasario 8 d. Nr.6.

1.8. Esamos būklės analizės stadijoje išnagrinėta:

- Smalininkų miesto istorinė, architektūrinė, urbanistinė raida ir pateiktas objekto urbanistinės, architektūrinės raidos aprašymas, papildytas iliustracijomis: istorinių planų bei nuotraukų kopijomis;
- įvertinta Smalininkų miesto istorinės dalies kraštovaizdinė situacija, atlikta miesto istorinės dalies panoramų, atskirų objektų fotofiksacija, užfiksuoti vertingiausi vizualiniai ryšiai;
- išanalizuota Smalininkų miesto istorinės dalies planinė erdvinė struktūra, užstatymo pobūdis (morfotipas), atsiradę pokyčiai;
- surinkti duomenys apie nagrinėjamoje kultūros vertybės teritorijoje esančius registruotus statinius ir statinių kompleksus, kitus statinius, atlikta jų fotofiksacija. Atlikta kitų statinių vertybinė analizė paveldosauginiu aspektu;
- išnagrinėti susiję su nagrinėjamu objektu juridiniai dokumentai ir projektai;
- parengtas suvestinis esamos būklės brėžinys.

Esamos būklės analizės prieduose pateikta:

- ort (inžinerinis topografinis planas),

- išrašai iš Nekilnojamojo turto registro,
- išrašai iš Kultūros vertybių registro.

2. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

2.1. SITUACIJA

Administracinė priklausomybė:

Jurbarko rajono savivaldybė, Smalininkų seniūnija, Smalininkų miestas

Geografinė padėtis:

Smalininkų miestas išsidėstęs Lietuvos pasienyje, prie Nemuno, nutolęs 10 km nuo Jurbarko. Pietuose už Nemuno yra Rusijos Federacijos Kaliningrado srities laukai, šiaurėje – Karšuvos giria.

Kultūros paveldas:

Į pokario metais sudarytą urbanistikos paminklų sąrašą Smalininkai nebuvo įtraukti ir tik 2007 metais, įvertinus išskirtinius jų urbanistikos ir architektūros bruožus, Smalininkai buvo įrašyti į Kultūros vertybių registrą kaip vietovė. Vertingiausi Smalininkų architektūros paveldo objektai, taipogi, buvo įregistruoti tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę.

Šiuo metu Smalininkų miesto istorinėje dalyje (unikalus kodas KVR 31267) ir jos gretimybėje yra 14 registruotų kultūros paveldo objektų.

2.2 DOKUMENTŲ, SUSIJUSIŲ SU NAGRINĖJAMU OBJEKTU, APŽVALGA

2.2.1. Pagrindiniai teisės aktai, kuriais vadovaujamasi rengiant Smalininkų miesto istorinės dalies specialųjį planą:

- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas (Žin., 2004, Nr. 153-5571);
- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas (Žin.1995, Nr.107-2391) su vėlesniais pakeitimais;
- Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas (Žin.1993, Nr.63-1188) su vėlesniais pakeitimais;
- Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (Žin., 1996, Nr.82-1965) su vėlesniais pakeitimais;
- Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (Žin.,1992, Nr.22-652; 1996, Nr. 2-43);
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimas „Dėl Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje“ 2009-09-25 Nr.S-79149).

2.2.2 Pagrindiniai galiojantys teritorijų planavimo ir apskaitos dokumentai:

- Jurbarko rajono teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2008 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T2-81, teritorijų planavimo registro registracijos Nr. 000941000643;
- Smalininkų miesto bendrasis planas, patvirtintas Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2014 m. sausio 30 d. sprendimu Nr. T2-2, teritorijų planavimo registro registracijos Nr. 000941000643;
- Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktas 2007-06-13 Nr. KPD-RM-382.

2.2.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte 2007-06-13 Nr. KPD-RM-382 nustatyta:

- Teritorijos plotas: 43, 45 ha;
- Vertingųjų savybių pobūdis lemiantis reikšmingumą: Architektūrinis (svarbus), Urbanistinis (svarbus);
- Vietovėje yra: Pastatas Nemuno g. 16 (LA413/3006); Pastatas Nemuno g. (29LA413/3007); Pastatas Nemuno g. 28 (IP1201, LA413/3008); Pastatas Nemuno g.30 (S416); Kapinės (IV275); Vandens matavimo stotis (S468); Smalininkų geležinkelio stotis, Stoties g. 4 (KPD-RM-113), Smalininkų uosto statinių kompleksas (KPD-RM-141);
- Vietovės vertingosios savybės: Linijinio plano struktūra; Nemuno g. perspektyvos; Stoties g. perspektyva; užstatymo 1-2 a. pastatais pobūdis; Nemuno šlaitai prie perkėlos; uosto pylimas; geležinkelio (siauruko) pylimas, keliai ir jų dangos - akmenų grindinys Stoties g., Perkėlos g. grindinio fragmentai; Nemuno g. ąžuolų alėja, lapuočių alėja tarp uosto ir Nemuno g.; Nemuno upės vaga; pirminė ir istoriškai susiklosčiusi gyvenamoji ir ūkinė paskirtis.

2.2.4. Pagrindinės Smalininkų miesto bendrojo plano nuostatos dėl kultūros paveldo:

Smalininkų miesto bendrajame plane pabrėžiama, kad:

- Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga turi būti viena iš prioritetinių strateginių Smalininkų bendrojo plano nuostatų. Išsaugotas, sutvarkytas, gerai eksponuotas bei išryškintas kultūros paveldas būtų vienas iš svarbesnių faktorių siekiant išvystyti miestelio rekreacinį potencialą, pažintinį turistinį patrauklumą;
- Pirmiausiai nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir tvarkybos uždaviniai Smalininkuose:
- išsaugoti Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte nustatytas vietovės vertingąsias savybes,
 - architektūriniais-urbanistiniais tyrimais patikslinti Smalininkų miesto istorinės dalies vertingąsias savybes, jų pagrindu parengti Smalininkų miesto istorinės dalies Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialųjį planą,
 - tvarkant išsaugoti, išryškinti ir kai kur net atkurti Smalininkų planinę erdvinę struktūrą;
 - tvarkant, užstatant tuščias teritorijas išsaugoti Smalininkų miesto istorinės dalies urbanistinio audinio morfortipą, užstatymo pobūdį, t.y. užstatymo ritmą, mastelį, pastatų aukštumą, medžiagiškumą.

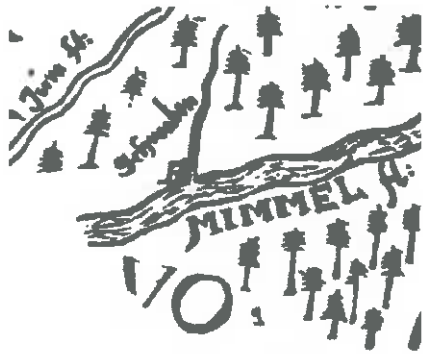
2.3 VIETOVĖS ISTORINĖS RAIDOS APŽVALGA

2.3.1 Smalininkų miesto istorinė raida

Parengta pagal I. Baliulytės Smalininkų miesto istorinės dalies Istorinių tyrimų ataskaitą.

Manoma, kad Smalininkai įsikūrė XV a. pabaigoje kaip svarbus 1422 m. Melno taikos nustatytos sienos perėjimo punktas tarp Vokiečių ordino (VO; nuo 1525 m. Prūsijos kunigaikštystės, nuo 1701 m. – Prūsijos karalystės) ir LDK (nuo 1795 m.– Rusijos imperijos). 1871-1914 m. tarp Vokietijos imperijos ir Rusijos imperijos, 1939-40 m. tarp Vokietijos ir Lietuvos Respublikos, 1940-41 – SSRS.

Smalininkų vietovė senovėje buvusi apsupta miškų, sakoma, kad čia įsikūrę smalos (dervos) gamintojai davę vardą ir vietovei.

1308 pav. 1679 m. Prūsijos žemėlapis fragmentas

1309 pav. 1808 m. Naujosios Prūsijos žemėlapis fragmentas

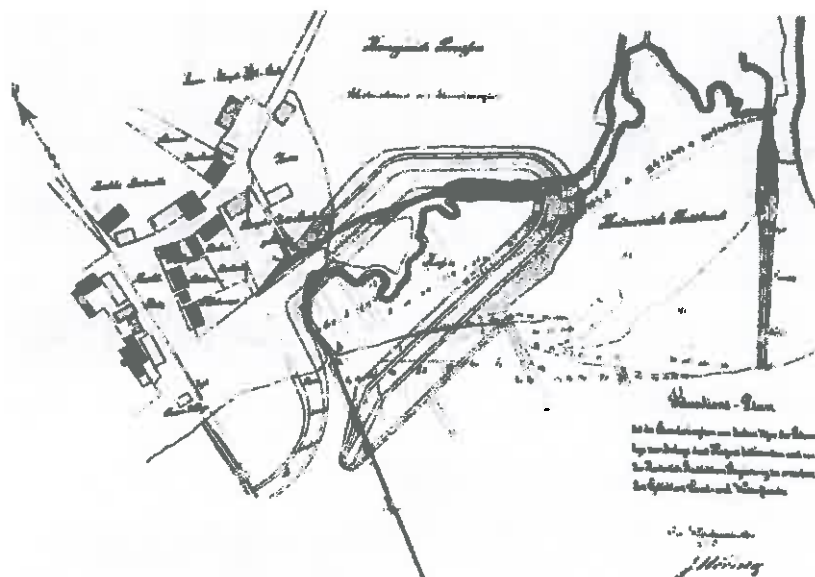
1679 m. Prūsijos žemėlapis fragmentas

1808 m. Naujosios Prūsijos žemėlapis fragmentas

Vokiečių ordino laikais pro būsimuosius Smalininkus ėjo prekybos kelias, vėliau - pašto kelias iš Karaliaučiaus į Kauną. Ilgą laiką Smalininkus sudarė trys gyvenvietės: Aukštogaliai, Vidkiemis ir Endriušiai. Smalininkai pažymėti 1679 m. Prūsijos karalystės žemėlapyje.

Smalininkai plėtėsi XVIII a. vid. iš Nemuno aukštupio į Rytų Prūsiją pradėjus plukdyti medieną. XIX a. pr. Smalininkuose buvo vyriausios muitinės valdybos būstinė, 1847 m. ir 1873 m. buvo paskelbti Smalininkų vandens muitinės nuostatai.

1886-1888 m. Smalininkuose pastatytas uostas, apie 60 Nemuno laivų likdavo Smalininkuose žiemoti, daugelio laivų kroviniai čia būdavo perkraunami į didesnius laivus. XIX a. jie buvo vienas svarbiausių Rytų Prūsijos vidaus laivybos uostų, upių laivybos centras. Iki XIX a. pab. nuo Smalininkų žemyn sureguliuota Nemuno vaga.

1310 pav. XIX a. pirmosios pusės miesto riekės planas - uosto išplėtimo projektas (J. Nioringas)

XIX a. pirmosios pusės uosto išplėtimo projektas (J. Nioringas)

1811 m. Smalininkuose įsteigta Nemuno vandens matavimo stotis. Statant uostą stočiai buvo išmūryti puikūs laiptai matuoklėms tvirtinti. Anot prof. S. Kolupailos, ši stotis viena gražiausių

Užsakovas, planavimo organizatorius: Jurbarkos rajono savivaldybės administracijos direktorius
Projektuotojas: UAB Projektavimo ir restauravimo institutas

vandens matavimo stočių Europoje. Per 130 metų joje surinkta gausi hidrometrinė Nemuno tyrimų medžiaga.

1869 m. Smalininkuose įrūštas draudžiamų lietuviškų knygų sandėlis. Iš čia jos garlaiviais buvo gabenamos iki Jurbarko.

1878 m. pastatyta evangelikų liuteronų bažnyčia.

1902 m. nutiestas siaurasis geležinkelis Smalininkai-Pagėgiai (po II pasaulinio karo išardytas). Veikė keltas per Nemuną. 1912 m. Smalininkuose veikė celiuliozės pluošto, durpių kraiko ir briketų fabrikai, plytinė, uostas, galinė geležinkelio stotis, maitinė, kelios medienos gabenimo bendrovės, dvi garlaivių bendrovės, trys viešbučiai, trys restoranai. Per I pasaulinį karą 1914 m. Smalininkus užėmė Rusijos Imperijos kariuomenė ir beveik pusę gyventojų išvarė į Rusijos gilumą.

1923 m. Klaipėdos kraštas ir Smalininkai prijungti prie Lietuvos Respublikos. XX a. trečiame-ketvirtame dešimtmetyje Smalininkuose buvo upinių laivų statykla, durpių kraiko įmonė, trys plytinės, malūnas.

1935 m. pašventinta katalikų bažnyčia. 1939 m. Smalininkuose skaičiuota iki 2000 gyventojų, miestelis buvo nusitęsęs Nemuno pakrante apie 2 km.

1939 m. Klaipėdos kraštą su Smalininkais užgrobė nacių Vokietija, Smalininkų žydai perbėgo į Lietuvą. Per II pasaulinį karą 1944 metais į Vokietiją pasitraukė arba buvo prievarta evakuoti senieji gyventojai. Po karo sovietų valdžia ištrėmė 26 gyventojus.

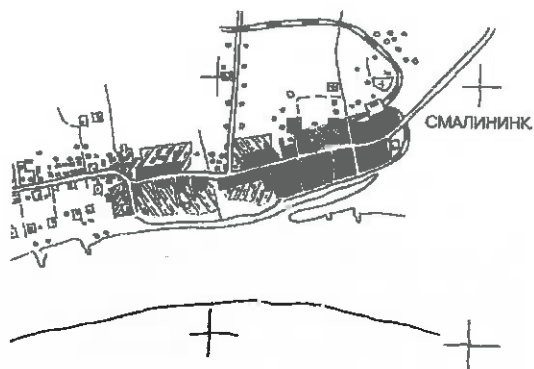

Smalininkų planas. 1940 m.

1945 m. Smalininkai gavo miesto teises, 1950 – 54 buvo apylinkės, po 1995 m. – seniūnijos centras.

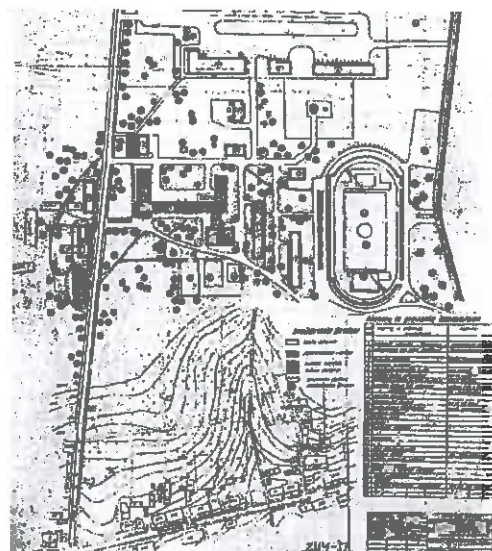
1880 metais Smalininkuose buvo 709 gyventojai, 1925 m. – 905, 1959 m. – 1117, 1970 m. – 953, 1979 m. – 805, 1989 m. – 758, 2001 m. – 653 gyventojai.

Pokario metais buvo parengti keli Smalininkų miesto vystymo projektai, tačiau stambesnio masto pokyčių neįvyko, išskyrus Žemės ūkio mechanizacijos technikumą (1963 m. projektas).

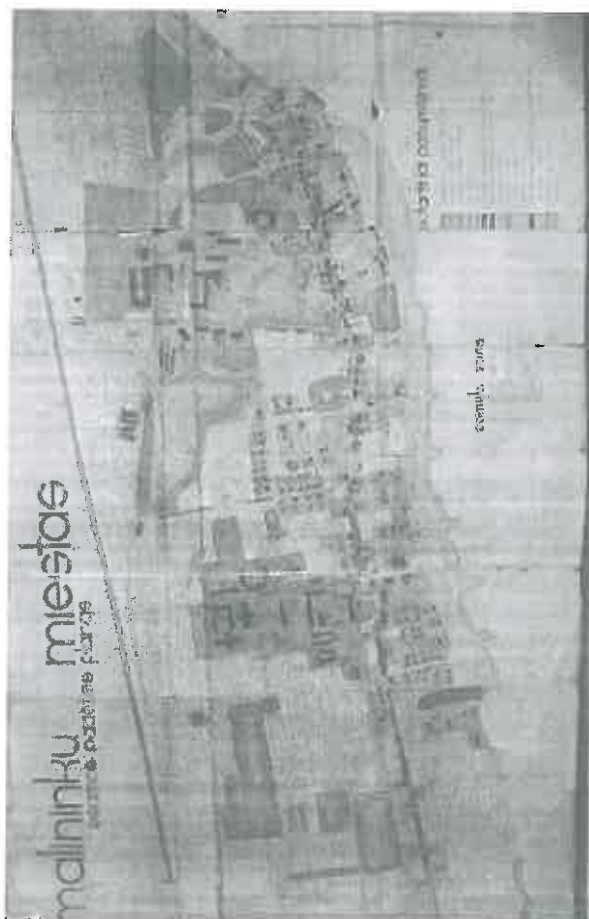
1311 pav. 1944–1945 m. žemėlapis fragmentas

1944–1945 m. žemėlapis fragmento schema

19.2 pav. 200 m. žemės ūkio mechanizacijos techninio projekto planas (arch. T. Matulionis)

1963 m. Žemės ūkio mechanizacijos techninio projekto planas, arch. T. Matulionis

Pokariniai Smalininkų miesto vystymo projektai

Smalininkai XX a. pirmoje pusėje

Smalininkų uostas	Smalininkų uostas
Bažnyčia	Nemuno gatvės perspektyva
Smalininkų uostas	Geležinkelio stotis
Geležinkelio stotis	Gyvenamas namas

2.4. KRAŠTOVAIZDŽIO APIBŪDINIMAS

2.4.1 Gamtinė situacija

Smalininkai yra buv. Tauragės apskrities pakraštyje, Nemuno dešiniajame krante, iš šiaurės driekiasi Karšuvos giria, kurioje įsteigtas Viešvilės valstybinis rezervatas. Smalininkų miestas išsitiesęs Nemuno pakrantėje lygiagrečiai upei, nuo upės kylančiame reljefe. Rytiniu Smalininkų miesto istorinės dalies pakraščiu teka Lungupio upelis. Prie pagrindinės Nemuno gatvės yra Smalininkų –Vidkiemio šimtametė ažuolų alėja, sodinta XVIII amž. Miesto centrą kerta plati upeliuko griova su Smalininkų tvenkiniu. Nemuno užliejamose lankose aptinkamos devynios į Lietuvos Raudonąją knygą įtrauktos augalų rūšys, gyvena nemažai saugomų paukščių. Dėl gamtinių išteklių ir padėties 2002 m. Lietuvos bendrajame plane Smalininkai įvardinti kaip sanatorinė vietovė.

Pagal LR Vyriausybės nutarimais patvirtintus LR saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašus, Smalininkų miesto ir aplinkinės teritorijose išskirtos trys „Natura 2000“ teritorijos. Viena iš jų – *Nemuno slėnis ties Palėkiais* nedidele dalimi įsiterpia į Smalininkų miesto teritorijos ribas jos rytiniame pakraštyje. Rytinėje dalyje Smalininkai ribojasi su paukščių apsaugai svarbia teritorija (PAST) – *Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų*. Trečia teritorija – *Karšuvos giria* yra už Smalininkų miesto šiaurinės ribos.

Smalininkų miesto bendrajame plane Smalininkų miesto ribose nustatytos naujos gamtinio karkaso struktūros – vietinės svarbos gamtinio karkaso elementai, kurie dėl mastelio smulkumo negalėjo būti įvertinti apskrities bei rajono lygmens bendruosiuose planuose. Smalininkų miesto gamtiniame karkase migraciniams koridoriams priskiriami: nacionalinės svarbos Nemuno žemupio

migracinis koridorius ir vietinės svarbos Nemuno mažųjų intakų migraciniai koridoriai. Smalininkų bendrajame plane išskirtos gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys:

- išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis (M1),
- palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio pobūdis ir natūralumas (M2),
- grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (M3),
- pažeistos gamtinio karkaso teritorijos (Mp).

2.4.2. Urbanistinė situacija, vizualiniai ryšiai

Smalininkai yra tiesioginėje Jurbarko rajono panemunių zonos gretimybėje, tad traktuotini kaip jos tęsinys su tais pačiais prioritetais. Lietuvos Respublikos bendrajame plane pagal kultūros paveldo erdvinę politiką Smalininkai patenka į valstybės istorijos paveldo dominavimo erdvinio stuburo teritoriją, yra didelio ir labai didelio rekreacinio potencialo arealų sankirtoje.

Smalininkų istorinė dalis išsidėsčiusi tarp Nemuno upės pietuose ir respublikinės reikšmės kelio Kaunas - Jurbarkas – Šilutė – Klaipėda šiaurėje. Lietuvos Bendrajame plane šis kelias įvardintas kaip pirmo lygmens 1C kategorijos urbanistinio vystymo ašis.

Tauragės apskrities bendrajame plane vystoma rekreacinių teritorijų sistema, kurioje, tarpe kitų, išskirtas ir Smalininkų – Viešvilės – Rambynų rekreacinis rajonas.

Jurbarko rajono savivaldybės bendrajame plane urbanistinė teritorinė plėtra numatoma Jurbarko ir Smalininkų miestuose, Viešvilės, Eržvilko, Vadžgirio, Šimkaičių, Stakių miesteliuose. Svarbu, kad Smalininkų miesto istorinės dalies nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas užtikrintų, kad numatoma miesto plėtra būtų tvari, išsauganti darnų santykį tarp plėtros ir kultūros paveldo apsaugos.

Smalininkų miestas susiformavęs nuo upės kylančiame reljefe, jo istorinės dalies panoramos apžvelgiamos tik iš pietų nuo Nemuno pusės. Platesnės panoramos gali būti apžvelgiamos plaukiant upe ar iš priešingos Nemuno pusės Kaliningrado srityje. Lokalūs fragmentiški vizualiniai ryšiai į Smalininkų istorinės dalies panoramas yra nuo buvusio uosto geležinkelio pylimo.

2.5. SMALININKŲ Miesto istorinės dalies planinė erdvinė struktūra

Smalininkų miestas susiformavo dešiniajame Nemuno krante ant prekybos kelio tarp Karaliaučiaus ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės,ėjusio tiek Nemunu, tiek sausuma. Nemuno gatvė, apie kurią išsidėstę Smalininkai, kartojo Nemuno pakrantės liniją (1940 m. planas). Smalininkų miestas susiformavo trijų kaimų pagrindu: Aukštogalių, Vitkiemių ir Endružių. Uosto ir muitinės įtakoje miesto istorinis centras susiformavo Aukštogaliuose ir dalyje Vitkiemių kaimo.

Nuo pagrindinės Nemuno gatvės upės link vedė gana tankus skersinių gatvelių tinklas, priešingoje šiaurinėje pusėje beveik dvigubai retesnis. Pietinėje gatvės pusėje teritorija buvo užstatyta iki pat Nemuno šlaitų, dviem sodybų eilėmis, o šiaurinėje pusėje stovėjo po vieną sodybą. Dėl skirtingo užstatymo abiejose gatvės pusėse bei dėl patogaus ryšio su upe pietinėje pusėje natūraliai susiformavo tankesnis gatvelių tinklas. Kadangi uostas buvo miesto ūkinis – komercinis centras, visas miesto gyvenimas sukosi apie uostą, aplink jį koncentravosi tankiausias ir stambiausias užstatymas abiejose Nemuno ir Stoties gatvių pusėse. Aplink uosto teritoriją užstatymas perimetris ar perimetris su tarpais. Kai kurie sklypai užstatyti perimetru iš trijų ar visų keturių pusių. Tarp uostą aptarnavusių statinių dominavo dviejų aukštų pastatai. Tolyne nuo uosto prie Nemuno gatvės kelis kilometrus nusidriekęs užstatymas po vieną valdą abiejose gatvės pusėse, pastatai stovi prie gatvės ir kiemo gale. Dominuoja mūrinis vieno-dviejų aukštų užstatymas, yra ir medinių namų. Namai stovi tiek galu, tiek šoniniu fasadu į gatvę. Daugumos pastatų

architektūra profesionali, pastatų proporcijos, architektūrinė išraiška savita, būdinga Mažajai Lietuvai.

Smalininkų miesto istorinės dalies urbanistinėje užstatymo struktūroje galima išskirti kelis buvusius užstatymo tipus (morfotipus), kurių vertę urbanistiniu paveldosauginiu aspektu nusako užstatymo parametrai, pastatų architektūra. Nemuno g. ir Stoties g. sankirtos zonoje, aptarnavusioje uostą, užstatymas buvęs intensyviausias. 20 amž. pradžios planuose matome, kad valdos prie Stoties g. nuo Nemuno g. link uosto buvo užstatytos atviru ir net uždaru perimetru, apie pastatų mastelį galima spręsti pagal išlikusius pastatus. Visoje buvusio Aukštogalių kaimo teritorijoje prie Nemuno g. užstatymas tankus, perimetrinis ar perimetrinis su tarpais. Antroje užstatymo eilėje, prie Nemuno, užstatymas ženkliai retesnis, laisvas, dominuoja namai stovintys galais į upę. Čia užstatymas traktuotinas kaip sodybinis, nors dėl pastatų mastelio (ilgi, dviaukščiai, aukštomis pastogėmis) neatitinka kitose Lietuvos gyvenvietėse buvusio sodybinio užstatymo pobūdžio. Reikia pažymėti, kad, esamą situaciją lyginant su turimais planais, akivaizdus užstatymo išretėjimas. Plika akimi matomi ir senų pastatų pamatai. Tolyne nuo uosto link buvusio Vitkiemių kaimo užstatymas retėja, palaiptui tampa tradiciškai sodybinis.

Miestelio panorama matoma tik iš upės pusės. Miestelio silueto dominantė buvo bažnyčios bokštas. Šiuo metu bažnyčios nėra, miestelio siluetas tolygus, matomi želdiniuose skendintys aukšti vieno – dviejų aukštų namų stogai.

2.6. VERTYBĖS TERITORIJOJE BEI JOS APLINKOJE ESANTYS KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI

2.6.1. Registruotų kultūros paveldo objektų sąrašas

Eil. Nr.	Unikalus objekto kodas, Kiti kodai	Pavadinimas	Adresas	Įregistravimo registre data	Foto
1	31267	Smalininkų miesto istorinė dalis	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2007-06-15	 Nemuno g. perspektyva
2	33956	Mėlynojo kryžiaus draugijos pastatas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Stoties g. 10	2010-06-09	 Mėlynojo kryžiaus draugijos pastatas

3	2242 Kiti: IP1199, LA413/3006	Pastatas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.) Nemuno g. 16	2007-06-15	
					Pastatas Nemuno g. 16
4.	2244 Kiti: IP1201, LA413/3008	Pastatas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Nemuno g. 28	1992-07-15	
					Pastatas Nemuno g. 28
5	2243 Kiti: IP1200, LA413/3007	Pastatas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Nemuno g. 29	1992-07-15	
					Pastatas Nemuno g. 29
6	4431 Kiti: S416, IP1918, LA413/3009	Pastatas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Nemuno g. 30	1997-12-31	
					Pastatas Nemuno g. 30
7	30960	Smalininkų geležinkelio stotis	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Stoties g.	2006-10-25	
					Smalininkų geležinkelio stotis

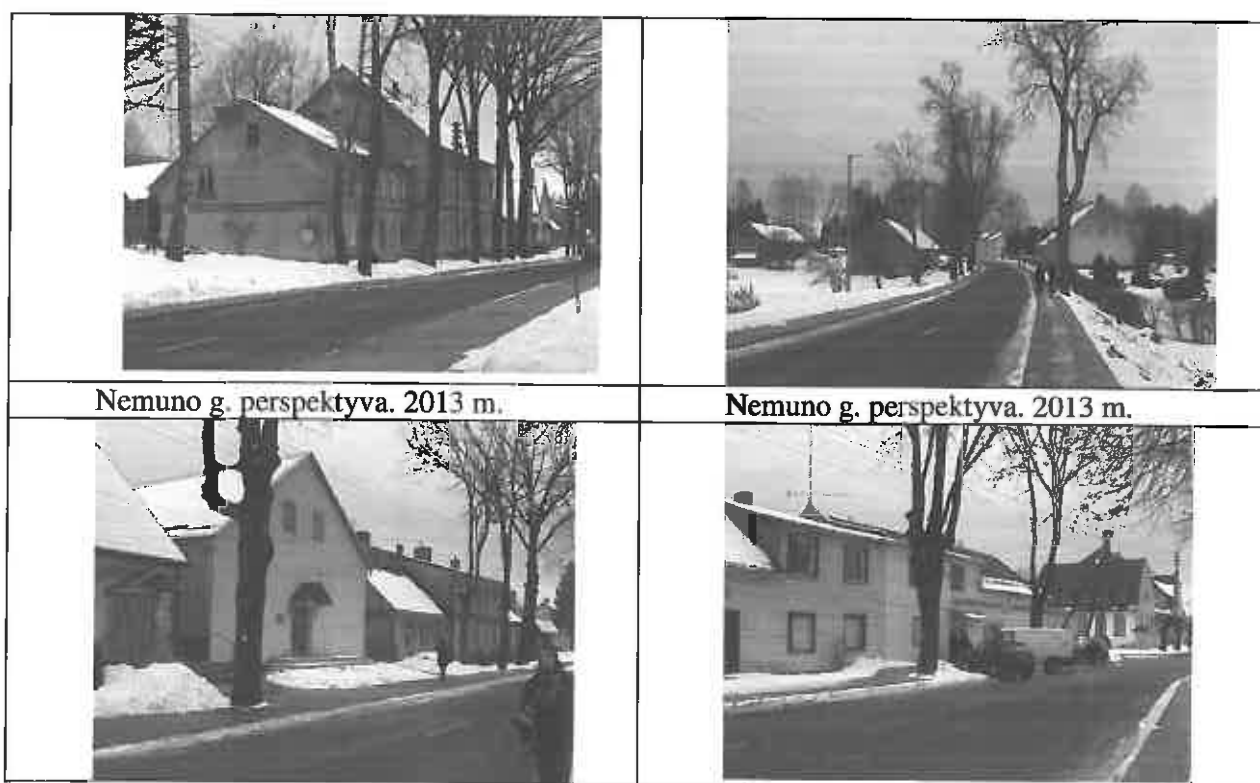
8.	10873 Kiti: IV275	Kapinės	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	1992-07-15	 Sovietinių karių kapinės.
9	33212	Smalininkų kapinynas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2009-12-10	Smalininkų kapinynas
10	31027	Smalininkų uosto statinių kompleksas	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2006-10-25	 Uostas, pylimas,
11	31028	Uosto pylimas (Smalininkų uosto statinių kompleksas)	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2006-10-25	 400 m ilgio pylimas, skiriantis Nemuno dešin. kr. vagos dalį
12	31029	Geležinkelio pylimas (Smalininkų uosto statinių kompleksas)	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2006-10-25	 Geležinkelio pylimas. Vedantis iš uosto į Stoties g.
13.	16979 (S468, IV1223)	Vandens matavimo stotis (Smalininkų uosto statinių kompleksas)	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	1993-07-14	

					Vandens matavimo stotis
14.	31030	Gatvės atkarpa (Smalininkų uosto statinių kompleksas)	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.)	2006-10-25	 <p>Grįsta Stoties gatvė, vedanti iš geležinkelio stoties į Smalininkų uostą ir vandens matavimo stotį (vaizdas iš Š)</p>
15.	37649	Smalininkų žydų senosios kapinės	Jurbarko r. sav., Smalininkų m. (Smalininkų sen.), Stoties g.	2015-04-14	

2.6.2. Kiti, turintys vertingųjų savybių požymių pastatai, vertingosios savybės, kultūros paveldo objektų ribos:

Smalininkuose be registrinių pastatų yra dar visa eilė pastatų, kuriuose akivaizdūs kultūrinės vertės požymiai. Tikslinga jiems parengti Nekilnojamojo kultūros paveldo tarybos vertinimo aktus ir nustatyti vertingąsias savybes. Konceptijos stadijoje pateikiami konkretūs pasiūlymai.

Smalininkų istorinės dalies bendri vaizdai, pastatų pavyzdžiai

Nemuno g. perspektyva. 2013 m.	Nemuno g. perspektyva. 2013 m.
	
Nemuno g. perspektyva. 2013 m.	Nemuno g. išklotinės fragmentas. 2013 m.
	
Nemuno g. perspektyva. 2013 m.	Nemuno g. perspektyva. 2013 m.
	
Nemuno g. išklotinės fragmentas. 2013 m.	Nemuno g. išklotinės fragmentas. 2013 m.
	
Stoties g. 3. 2013 m.	Medinės architektūros pavyzdys. 2013 m.

	
Nemuno g. 37. 2013 m.	Nemuno g. 37. 2013 m.
	
Pastatai uosto teritorijoje. 2013 m.	Pastatai uosto teritorijoje. 2013 m.
	
Būdingi pastatai. 2013 m.	Būdingi pastatai. 2013 m.
	
Būdingi pastatai. 2013 m.	Būdingi pastatai. 2013 m.

Būdingi pastatai. 2013 m.

Būdingi pastatai. 2013 m.

Nekilnojamojo kultūros paveldo tarybos vertinimo akte Nemuno ir Stoties gatvių panoramos įvardintos kaip vietovės vertingosios savybės. Panoramas formuojančios išsklotinės yra viena esminių šių panoramų sudėtinių dalių, todėl Smalininkų vertingųjų savybių sąrašą tikslinga papildyti būdingiausiomis išsklotinėmis.

Smalininkų istorinio centro ribose esančių kultūros paveldo objektų ribas būtina tikslinti, nes jos nustatytos, kai techninės galimybės tiksliai nustatyti ribas buvo nepakankamos.

IŠVADOS:

1. Smalininkai eilę šimtmečių buvo reikšminga, savitos architektūros Mažosios Lietuvos gyvenvietė, svarbus valstybinės sienos perėjimo punktas, Nemuno uostas.
2. Smalininkai kaip urbanistinio kultūros paveldo objektas pokario metais buvo nepakankamai įvertinti ir tyrinėti. Jų istorinės dalies vertingosios savybės nustatytos 2007 metais, įtraukiant į Kultūros vertybių registrą.
3. Miestelio planas linijinis, jo ašis - kelis kilometrus išsitiesusi Nemuno gatvė, kartojanti Nemuno pakrantės liniją. Skersinės gatvelės-takai antraeilės, gana tankiai išdėstytos, atsiveriančios į Nemuno pakrantę ir uostą.
4. Smalininkuose dominuoja mūrinis vieno-dviejų aukštų užstatymas, namai tiek galu, tiek šoniniu fasadu į gatvę. Daugumos pastatų architektūra profesionali, būdinga Mažajai Lietuvai.
5. Buvusioje uosto teritorijoje užstatymas tankus, primenantis kažkada čia virusį gyvenimą.
6. Smalininkų turinė erdvinė struktūra, autentiškas užstatymas neblogai išlikę.
7. Būtina tikslinti vietovės ir kultūros paveldo objektų, esančių joje ribas, vietovės vertingąsias savybes, papildyti Kultūros vertybių registrą vertingiausiais Smalininkų miesto istorinės dalies pastatais.

3. KONCEPCIJA

3.1. SMALININKŲ Miesto istorinės dalies teritorijos bei vizualinės apsaugos zonos ribos

3.1.1. Esama vertybės teritorija ir apsaugos zona.

Esamos nekilnojamojo kultūros paveldo vietovės – Smalininkų miesto istorinės dalies (unikalus kodas kultūros vertybių registre - 31267) ribos, nustatytos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte (2007-06-13 Nr. KPD-RM-382). Smalininkų miestas susiformavo

trijų kaimų: Aukštogalių, Vitkiemių ir Endružių pagrindu. Smalininkų miesto istorinės dalies teritorija apima istorinio Aukštogalių kaimo teritoriją bei dalį Vitkiemių kaimo. Tai geriausiai išlikusi ir išraiškingiausia Smalininkų miesto dalis, kurios augimą ir susiformavimą įtakojo čia buvęs pasienio punktas ir uostas. Esamos kultūros paveldo vietovės teritorijos ribos nesutampa su kadastrinėmis sklypų ribomis. Smalininkų uosto statinių komplekso (unikalus kodas kultūros vertybių registre - 31027) Vandens matavimo stoties (unikalus kodas kultūros vertybių registre - 16979) teritorijos ribos nustatytos formaliai, nepriderintos nei prie esamos gamtinės situacijos, nei prie komplekso ribų, nesutampa ir su vietovės ribomis.

Esamas teritorijos plotas – **43,45 ha**.

Apsaugos zona nenustatyta.

3.1.2. Siūlomos teritorijos ribos

Koncepcijoje nesiūloma iš esmės keisti nustatytų vietovės ribų, tik jas koreguoti. Koncepcijoje pateikiami du ribų variantai.

I Variantas. Pirmame variante teritorijos ribos tik tikslinamos, sutapatinant jas su kadastrinėmis sklypų ribomis bei Smalininkų uosto statinių komplekso teritorijos ribomis.

Planuojamas teritorijos plotas – **42,37 ha (423 751 m²)**.

II Variantas. Antrame variante teritorijos ribos, kaip ir pirmame variante, tikslinamos, sutapatinant jas su kadastrinėmis sklypų ribomis bei Smalininkų uosto statinių komplekso teritorijos ribomis ir prie vietovės teritorijos prijungiamos rytinėje pusėje prie jos besiglaudžiančios kapinės. Kapinėse dar yra išlikusi jų istorinė dalis, su praėjusio šimtmečio antkapiniais paminklais. Istorinės kapinės – neatsiejama istorinio miesto dalis, todėl jų prijungimas svarstytinas.

Planuojamas teritorijos plotas – **46,38 ha (463 831 m²)**.

III Variantas. Trečiame variante teritorijos ribos, kaip ir kituose variantuose, tikslinamos, sutapatinant jas su kadastrinėmis sklypų ribomis bei Smalininkų uosto statinių komplekso teritorijos ribomis, prie vietovės teritorijos prijungiamos rytinėje pusėje prie jos besiglaudžiančios kapinės bei Smalininkų žydų senųjų kapinių teritorija. Istorinės kapinės – neatsiejama istorinio miesto dalis, todėl jų prijungimas svarstytinas.

Planuojamas teritorijos plotas – **46,38 ha (463 831 m²)**.

3.1.3. Siūlomos apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonio ribos

Vizualinės apsaugos zona nustatyta įvertinus Smalininkų miesto istorinės dalies panoramų apžvelgiamumą bei galimą artimiausios aplinkos poveikį istorinės dalies vertingosioms savybėms.

Smalininkų miestas susiformavęs nuo upės kylančiame reljefe, jo istorinės dalies panoramos apžvelgiamos tik iš pietų nuo Nemuno pusės. Platesnės panoramos gali būti apžvelgiamos plaukiant upe ar iš priešingos Nemuno pusės Kaliningrado srityje. Lokalūs fragmentiški vizualiniai ryšiai į Smalininkų istorinės dalies panoramas yra nuo buvusio uosto geležinkelio pylimo.

I Variantas. Pirmame variante apsaugos zonos vizualinės apsaugos pozonis nustatomas:

- vakarų pusėje vizualinės apsaugos pozonis nenustatomas, nes Darželio g. atskiria istorinio užstatymo zoną nuo čia jau susiformavusio laisvo planavimo užstatymo, kuris vizualiai užbaigia istorinę dalį;

- šiaurinėje pusėje vizualinės apsaugos pozonis nustatytas vieno kvartalo atstumu nuo vertybės teritorijos tam, kad vystomas užstatymas joje darniai sietųsi su vertybės teritorijos užstatymo pobūdžiu, nedarytų neigiamo poveikio Smalininkų istorinės dalies vertingosioms savybėms. Šiaurės rytų kampe vizualinės apsaugos pozonis apima kapinių teritoriją ir jos aplinką;
- rytų pusėje vizualinės apsaugos pozonis numatomas siekiant, kad būtų išryškintas buvęs geležinkelio pylimas. Pietų pusėje vizualinės apsaugos pozonis numatomas saugant nuo vizualinės taršos panoramas iš upės pusės.

Rytų, pietų pusėje ir šiaurės rytų kampe vizualinės apsaugos pozonis dubliuojasi su saugomomis gamtinio karkaso teritorijomis.

Planuojamas vizualinės apsaugos pozonio plotas – **28,95 ha (289 585 m²)**.

II Variantas. Antrame variante Vizualinės apsaugos pozonis numatomas tik šiaurinėje pusėje vieno kvartalo atstumu nuo vertybės teritorijos tam, kad vystomas užstatymas joje darniai sietųsi su vertybės teritorijos užstatymo pobūdžiu, nedarytų neigiamo poveikio Smalininkų istorinės dalies vertingosioms savybėms. Rytų ir pietų pusėje vizualinės apsaugos pozonio atsisakoma, tikintis, kad šiose pusėse pakanka apsaugos, kurią užtikrina saugomo gamtinio karkaso teritorijų statusas.

Planuojamas vizualinės apsaugos pozonio plotas – **13,17 ha (131 742 m²)**.

III Variantas. Trečiame variante Vizualinės apsaugos pozonis numatomas šiaurinėje pusėje vieno kvartalo atstumu nuo vertybės teritorijos tam, kad vystomas užstatymas joje darniai sietųsi su vertybės teritorijos užstatymo pobūdžiu, nedarytų neigiamo poveikio Smalininkų istorinės dalies vertingosioms savybėms. Pietų pusėje vizualinės apsaugos pozonis numatomas saugant nuo vizualinės taršos panoramas iš upės pusės. Rytų ir šiaurės rytų kampe vizualinės apsaugos pozonis dubliuojasi su saugomomis gamtinio karkaso teritorijomis.

Planuojamas vizualinės apsaugos pozonio plotas – **22,07 ha (220 771 m²)**.

3.2. SMALININKŲ MIESTO ISTORINĖS DALIES BEI APSAUGOS ZONOS TVARKYMO PLANAS

3.2.1. Bendrosios nuostatos

Pagal Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 26 d. sprendimą Nr. T2-11 „Dėl specialiųjų planų rengimo“ tvarkymo plane turi būti nustatyti paveldosaugos reikalavimai ir konkrečių tvarkymo priemonių sistema.

Svarbiausias nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos uždavinys Smalininkuose - išsaugoti Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte (2007-06-13 Nr. KPD-RM-382) nustatytas vietovės vertingąsias savybes (žiūr. punktą 2.2.3).

Smalininkai yra išskirtinis urbanistikos paveldo objektas Lietuvoje, eilę šimtmečių buvusi reikšminga, savitos architektūros Mažosios Lietuvos gyvenvietė, svarbus valstybinės sienos perėjimo punktas, Nemuno uostas. Smalininkų paveldas neblogai išlikęs, prie Nemuno gatvės turime ilgus autentiškus užstatymo fragmentus, mažai pakitusią vertingą pastatų architektūrą. Šiuo metu, pagyvėjus pastatų remonto ir apšiltinimo darbams, dažnai stichiniams, iškilo grėsmė paveldo autentiškumui, todėl labai svarbu kuo skubiau pradėti šį procesą reguliuoti paveldosauginiu aspektu.

Smalininkų miesto istorinės dalies Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiajame plane (tvarkymo plane) koncepcijos stadijoje siūloma į Kultūros vertybių registrą ir į vietinį Kultūros vertybių registrą įtraukti daugiau objektų, turinčių vertingųjų savybių požymių, patikslinti

vertingąsias savybes, detalizuoti planinę-erdvinę struktūrą, užstatymo morfotipus bei užstatymo pobūdį (užstatymo ritmą, mastelį, pastatų aukštumą, medžiagiškumą, architektūros charakterį).

Funkcinis architektūrinis Smalininkų branduolys buvo susiformavęs apie uostą. Uosto prieplauka, geležinkelio stotis su geležinkelio linija ant pylimų vedanti į prieplauką, gretimai išsidėstę uostą aptarnaujantys pastatai (muitinė, viešbučiai, sandėliai) – tai istorinis - ūkinis pasienio gyvenvietės centras. Čia buvo didžiausias užstatymo intensyvumas, stovėjo stambiausi savitos architektūros pastatai. Siekiant išsaugoti uosto zonos urbanistinį – architektūrinį pobūdį, siūloma vertingiausius šios teritorijos pastatus įtraukti į Kultūros vertybių registrą (respublikinį ir vietinį), saugoti statinių funkcinę įvairovę, sunykusių statinių vietoje regeneruoti užstatymą. Tikslinga atgaivinti uostą, panaudojant jį turistinei pramoginei laivininkystei.

Smalininkų miesto kompozicinė ašis – Nemuno gatvė, apie ją buvo išsidėstę stambesni visuomeniniai, prekybiniai pastatai. Nemuno gatvės užstatymo autentiškumo išsaugojimas būtinas, norint neprarasti miesto istorinio identiteto. Koncepcijoje siūloma saugoti geriausiai išlikusias būdingiausias išklotines, įvardinant jas kaip vietovės vertingąsias savybes.

Smalininkų panoramas nuo Nemuno pusės formuoja pirmoje nuo pakrantės užstatymo eilėje stovintys pastatai. Siekiant, kad panoramose ir toliau dominuotų istorinis užstatymas, siūloma senuosius pastatus pakrantėje saugoti. Koncepcijoje jie įvardinti kaip turintys kultūrinės vertės požymių.

Saugant Smalininkų miesto istorinės dalies autentišką architektūrinį – urbanistinį charakterį, statybinę plėtrą vietovėje turi būti ribojama ir reguliuojama taip, kad naujadarai jo nepakeistų. Nauja statyba turi būti pagrįsta tyrimais arba būdingu užstatymo morfotipu ir kontekstuali.

3.2.2. Smalininkų miesto istorinės dalies vertingosios savybės

Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte (2007-06-13 Nr. KPD-RM-382) nustatytos vietovės vertingosios savybės: Linijinio plano struktūra; Nemuno g. perspektyvos; Stoties g. perspektyva; užstatymo 1-2 a. pastatais pobūdis; Nemuno šlaitai prie perkėlos; uosto pylimas; geležinkelio (siauruko) pylimas, keliai ir jų dangos - akmens grindinys Stoties g., Perkėlos g. grindinio fragmentai; Nemuno g. ažuolų alėja, lapuočių alėja tarp uosto ir Nemuno g.; Nemuno upės vaga; pirminė ir istoriškai susiklosčiusi gyvenamoji ir ūkinė paskirtis.

Smalininkų miesto istorinės dalies specialiojo plano koncepcijoje siūloma patikslinti ir papildyti vertingąsias savybes:

- Linijinio plano struktūra su istorinių skersinių gatvių tinklu (Nemuno gatvė, ją kertančios pagrindinės skersinės miesto gatvės: Stoties, Kranto, Parko, Liepų-Perkėlos ir Gėlių gatvės bei gatvelės – takai vedančios nuo Nemuno g. link upės);
- Nemuno gatvės perspektyvos nuo apžvalgos taškų **A, D, F** į vakarų pusę ir nuo apžvalgos taškų **C, E** į rytų pusę;
- Stoties g. perspektyva nuo apžvalgos taško **B** į šiaurės pusę;
- Užstatymo 1-2 a. pastatais pobūdis (atviro ir uždaro perimetrinio užstatymo su tarpais morfotipas uosto zonoje ir apie Nemuno gatvę, sodybinio užstatymo morfotipas prie Nemuno ir buv. Vitkiemių teritorijoje);
- Vertingos išklotinės prie Nemuno g.: pastatai Nr. 16 – 18 – 20 – 22 – 24 – 26 – **28**, pastatai Nr. 32 – 32 A – 34 – 36 -38 - 40 - 42, pastatai Nr.74 – 76 – 78 – 80 – 82, pastatai Nr. 21 -23 – 25 - 25A, pastatai Nr. 33 – tarpas nevert. – 37, 39, pastatai Nr. 45 – 47 – **49**.

Vienas iš svarbiausių urbanistinių struktūrų komponentų yra sklypų sistema, ji paprastai traktuotina kaip vertingoji savybė. Deja, Smalininkų miesto istorinėje dalyje dėl pokario metais įvykusių pasikeitimų, be urbanistinės sistemos suformuotų kadastrinių sklypų, negalima nei atsekti buvusių sklypų ribų, nei jas saugoti.

3.2.3. Kultūros vertybės

Vietovėje yra į Kultūros vertybių registrą įtraukti objektai: Pastatas Nemuno g. 16 (LA413/3006); Pastatas Nemuno g. (29LA413/3007); Pastatas Nemuno g. 28 (IP1201, LA413/3008); Pastatas Nemuno g.30 (S416); Kapinės (IV275); Vandens matavimo stotis (S468); Smalininkų geležinkelio stotis, Stoties g. 4 (KPD-RM-113), Smalininkų uosto statinių kompleksas (KPD-RM-141).

Norint išsaugoti istorinį Smalininkų miesto charakterį būtina ateities kartoms išsaugoti daugiau autentiškų pastatų, juos tvarkyti restauraciniais metodais. Specialiajame plane nustatyti įvairiais aspektais vertingiausi pastatai (išskirtiniai, būdingiausi, tipologiškai skirtingi, išsaugoję autentiškumo požymius, formuojantys svarbiausius ir geriausiai apžvelgiamus miesto fragmentus). Jie pažymėti kaip teritorijoje esantys vertingųjų savybių požymių turintys objektai (žiūr. lentelę). Šiems pastatams siūloma parengti Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktus, nustatyti vertingąsias savybes ir įtraukti į Kultūros vertybių registrą (respublikinį ar vietinį) bei saugoti.

Eil. Nr.	PASTATO FOTO IR ADRESAS
1	2
1.	 <p>Nemuno g. Nr. 1</p>

2.	 <p>Nemuno g. Nr. 3</p>
3.	 <p>Nemuno g. Nr. 7</p>
4.	 <p>Nemuno g. Nr. 9</p>

5.

Nemuno g. Nr. 12

6.

Nemuno g. Nr. 17

7.

Nemuno g. Nr. 23

8.

Nemuno g. Nr. 33

9.

Nemuno g. Nr. 37

10.

Nemuno g. Nr. 38

11.	 <p data-bbox="1098 750 1324 784">Nemuno g. Nr. 43</p>
12..	 <p data-bbox="1114 1265 1340 1299">Nemuno g. Nr. 45</p>
13.	 <p data-bbox="1042 1792 1484 1863">Nemuno g. Nr.50 gyvenamas namas ir ūkinis pastatas</p>

14.

Nemuno g. Nr. 74

15.

Nemuno g. Nr. 82

16.

Kranto g. Nr. 5

17.		Kranto g. Nr. 3, Nr.6
18.		Daržų g. Nr. 2
19.		Kalninės g. Nr. 5

20.	 <p data-bbox="1141 750 1340 795">Stoties g. Nr. 3</p>
21.	 <p data-bbox="1141 1288 1340 1332">Stoties g. Nr. 2</p>
22.	 <p data-bbox="1141 1769 1340 1814">Parko g. Nr. 1</p>

23.

Gėlių g. Nr. 2B

3.2.4. Gamtinis kraštovaizdis

Smalininkų miesto istorinėje dalyje ir jos apsaugos zonoje gamtinio kraštovaizdžio apsaugai taikomi Smalininkų miesto bendrajame plane nustatyti sprendiniai. Įvertinant į planuojamos teritorijos ribas patenkančių gamtinio karkaso teritorijų geoekologinį potencialą (*patikimas, ribotas, silpnas, pažeista teritorija*) nustatytos kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys:

- išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis (**M1**). Taikoma vizualinės apsaugos zonai vakarinėje Smalininkų miesto istorinės dalies pusėje bei į Smalininkų uosto statinių komplekso teritoriją patenkančiai Nemuno slėnio ties Palėkiais daliai;
- palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio pobūdis ir natūralumas (**M2**). Taikoma vizualinės apsaugos zonai Nemuno pakrantėje ir šiaurinėje pusėje tarp Parko gatvės ir kapinių bei jungčiai tarp šių juostų, kertančiai Smalininkų miesto istorinės dalies teritoriją prie Parko gatvės;
- gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (**M3**). Taikoma Smalininkų miesto istorinės dalies teritoriją bei apsaugos zoną kertančiai Smalininkų tvenkinio želdinių juostai;
- pažeistos gamtinio karkaso teritorijos (**Mp**). Taikoma visai užstatytai Smalininkų miesto istorinės dalies teritorijai, patenkančiai į nacionalinės svarbos migracijos koridorių, t.y. visai teritorijai į pietus nuo Nemuno gatvės ir nuo Parko g. abipus Nemuno gatvės.

Paviršinio vandens telkinių apsaugos juostos nustatytos:

- Nemuno pakrantės apsaugos juosta nustatoma 10 m nuo pakrantės šlaito viršutinės briaunos;
- Nemuno pakrantės apsaugos juosta ties uostu nustatoma 50 m nuo kranto linijos, apsaugos juosta uosto krantinės atkarpoje nenustatoma;
- Smalininkų tvenkinio vandenų pakrančių apsaugos juosta nustatoma 5 m nuo kranto linijos;
- Tvenkiniui prie kapinių apsaugos juosta nustatoma 10 m nuo kranto linijos.

Taipogi saugomas gamtos paminklas - Nemuno g. ažuolų alėja bei Smalininkų miesto istorinės dalies vertingoji savybė - liepų alėja tarp uosto ir Nemuno g.

3.2.5. Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės

Užsakovas, planavimo organizatorius: Jurbarkos rajono savivaldybės administracijos direktorius
Projektuotojas: UAB Projektavimo ir restauravimo institutas

Paveldosaugos reikalavimai ir tvarkymo priemonės nustatyti atsižvelgiant į Smalininkų istorinio centro kraštovaizdinius, architektūrinius–urbanistinius ypatumus, vertingųjų savybių pobūdį. Atskiroms teritorijos dalims nustatyti skirtingi saugojimo režimai, statinių ir teritorijų tvarkymo reglamentai. Visi tvarkybos ir tvarkomieji statybos darbai turi būti vykdomi nepažeidžiant vertingųjų savybių, nustatytų kultūros vertybių registro dokumentuose.

Teritorijos zonavimo pagal saugojimo režimus lentelė

Žymėjimas	Urbanistinės struktūros saugojimo režimas	Prioritetiniai tvarkybos ir tvarkomųjų statybos darbų tikslai ir kryptys	Leistinių tvarkybos ir tvarkomųjų statybos darbų rūšys
T	Tausojamojo naudojimo saugojimo režimas Taikomas urbanistinės struktūros fragmentams, kuriems išsaugoti tikslinga parinkti tokį naudojimo būdą ir pritaikymą, kad mažiausiai būtų sužalotos objekto vertingosios savybės, o valdytojas būtų suinteresuotas jį prižiūrėti. Visi tvarkybos ir tvarkomieji darbai vykdomi pagal reikalavimus, įteisintus paveldo tvarkybos reglamentuose.		
T1	Urbanistinės struktūros susidariusios apie uosto teritoriją restauravimas, pritaikymas (buv. Aukštogalių kaimo teritorija).	Tikslas - įtvirtinti visus išlikusius struktūros autentiškumo (medžiaga, forma, atlikimo technika, laiko ženklai) požymius, išsaugoti vertingąsias savybes, jas išryškinti ir eksponuoti.	1. Taikomieji moksliniai tyrimai. 2. Konservavimo darbai. 3. Priešavariniai darbai (avarijos grėsmės pašalinimo darbai). 4. Restauravimo darbai. 5. Remonto darbai. 6. Sunykusių urbanistinės struktūros fragmentų atkūrimas (pagrindus tyrimais). 7. Pritaikymo veikla minimaliai keičiant vertingąsias savybes. 8. Visi tvarkybos ir tvarkomieji statybos darbai vykdomi nepažeidžiant NKP Vertinimo tarybos aktu nustatytų vietovės ir saugomų objektų vertingųjų savybių.
T2	Urbanistinės struktūros susidariusios apie Nemuno g. restauravimas, pritaikymas	Tikslas – išsaugoti vertingąsias savybes, jas išryškinti, atskleisti išlikusios urbanistinės struktūros dalies kultūrinę vertę.	1. Taikomieji moksliniai tyrimai. 2. Konservavimo darbai. 3. Priešavariniai darbai (avarijos grėsmės pašalinimo darbai). 4. Restauravimo darbai. 5. Remonto darbai. 6. Sunykusių urbanistinės struktūros fragmentų atkūrimas (pagrindus tyrimais). 7. Pritaikymo veikla

			<p>minimaliai keičiant vertingąsias savybes.</p> <p>8. Galimas reglamentuotas nevertingų užstatymo struktūros elementų atnaujinimas, keitimas nepažeidžiant susiklosčiusių planinės ir erdvinės struktūros bruožų.</p> <p>9. Visi tvarkybos ir tvarkomieji statybos darbai vykdomi nepažeidžiant NKP Vertinimo tarybos aktu nustatytų vietovės ir saugomų objektų vertingųjų savybių.</p>
T3	Uosto teritorijos restauravimas ir pritaikymas	Tikslas – atkurti ir įrengti prieplauką, atgaivinti uostą funkcinio aspekto.	Galimas uosto prieplaukų įrengimas, pritaikymo darbai minimaliai keičiant vertingąsias objekto savybes, atliekant kraštotvarkos darbus. Galimas molų atkūrimas. Uosto objektų funkciniai įrangai naudotinos natūralios medžiagos: akmuo, medis, metalas. Dangos – lauko akmenų (bruko), žvyro. Galimas apšvietimo ir rekreacinės infrastruktūros elementų įrengimas.
T4	Viešųjų erdvių (skverų, parkų ir kt.) tvarkymas.	Tikslas – tvarkyti želdynus, kaip gyvenvietės funkcines ir kraštovaizdines vertybes, pabrėžiant esamo gamtovaizdžio ir urbanistinės struktūros ypatumus.	Želdynų tvarkymas atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos ir kraštotvarkos darbus.
T5	Kapinių tvarkymas ir restauravimas.	Tikslas – tvarkyti karių kapines miesto centre.	Kapinių tvarkymas ir pertvarkymas atliekant tvarkomuosius paveldosaugos ir kraštotvarkos darbus.
T6	Istoriškai susiformavusio gatvių tinklo restauravimas ir tvarkymas	Tikslas – išlaikyti ir atkurti istoriškai susiformavusius funkcinis ryšius su Nemuno pakrante.	Galimas istoriškai susiformavusių takų ir gatvelių, vedusių prie Nemuno, restauravimas ir tvarkymas, atkuriant, kur galima, tyrimais pagrįstus buvusius ryšius. Buvusio pagrindinės gatvės įvaizdžio atkūrimas atsodinant buvusią medžių alėją.
AZ	Apsaugos zonos		

AZ1	Artimiausios vietovės aplinkos – vizualinės apsaugos pozonio užstatymo struktūrų reguliavimas	Tikslas – užtikrinti vietovės vertingųjų savybių apžvelgiamumą bei vertybės gretimybėje esančios aplinkos darnų santykį su vertybe.	Teritorijų, esančių greta Smalininkų miesto istorinės dalies, užstatymo parametrų reguliavimas.
AZ2	Kapinių istorinės dalies tvarkymo reguliavimas	Tikslas – išsaugoti išlikusius istorinius antkapinius paminklus ir išryškinti senosios kapinių dalies įvaizdį.	Kapinių istorinės dalies tvarkymas, išsaugant ir restauruojant išlikusius antkapinius paminklus, juos eksponuojant „in situ“, ar sugrupuojant į lapidariumą.
AZ3	Krantinių tvarkymas ir pertvarkymas	Tikslas išsaugoti ir tvarkyti krantines- miesto urbanistinės struktūros vertingąsias savybes	Krantinių tvarkymas ir pertvarkymas atliekant tvarkomuosius paveldosaugos ir kraštotvarkos darbus, išlikusių krantinių fragmentų tvarkybos darbus.

Sprendiniuose detalizuojant reglamentus ir tvarkymo priemones turi būti nustatyti svarbiausi teritorijos sklypų formavimo ir jų užstatymo principai bei parametrai pagal atskirose teritorijos dalyse vyraujančią užstatymo morfotipą. Esamos būklės analizėje išskirti keli charakteringiausi Smalininkų miesto istorinėje dalyje dominuojantys užstatymo morfotipai:

- Nemuno g. ir Stoties g. sankirtos zonoje užstatymas buvęs intensyviausias, valdos buvo užstatytos atviru ir net uždaru perimetru, pastatai stambiausi (1-2 aukštų su aukštomis pastogėmis, platūs, dauguma mūriniai, tinkuoti);
- Buv. Aukštogalių kaimo teritorijoje prie Nemuno g. užstatymas tankus, perimetrinis ar perimetrinis su tarpais, kiemuose ūkiniai pastatai formuojantys buvusių valdų ribas (1-2 aukštai, vyrauja mūrinis užstatymas, pastatai tinkuoti ar pilkų plytų mūro);
- Buv. Aukštogalių kaimo teritorijoje antroje užstatymo eilėje prie Nemuno upės užstatymas ženkliai retesnis, laisvas, dominuoja namai stovintys galais į upę. Ūkiniai pastatai dažnai rikuojasi toje pačioje eilėje tolyn nuo upės (namai 1-2 aukštų, ilgi, stambių tūrių, tiek mūriniai tinkuoti, tiek mediniai);
- Nuo Gėlių g., buvusio Vitkiemių kaimo teritorijoje, užstatymas retėja, palaipsniui tampa tradiciškai sodybiniu.

Kadangi koncepcijoje rekomenduojama atkurti sunykusias urbanistines struktūras, sprendiniuose turi būti pateikti ne tik galimi užstatymo parametrai, bet ir rekomendacijos dėl pastatų architektūros charakterio, pastatų silueto, proporcijų, medžiagiškumo.

Parengė

PV architektė Giedrė Miknevičienė,
Atest. Nr.A046, KPD 2670
PDV architektė Marija Nemunienė
Atest. Nr.A976, KPD 2672